

สภาพทั่วไปของจังหวัดลำปาง

ก. ลักษณะทางกายภาพ

1. ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดลำปางตั้งอยู่ตอนกลางของภาคเหนือของประเทศไทย ประมาณเส้นละติจูดที่ 17 องศา 47 ลิปดาเหนือถึง 19 องศา 31 ลิปดาเหนือ กับเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา ตะวันออกถึง 100 องศา 12 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 12,518 ตารางกิโลเมตรหรือ 7,823,750 ไร่¹ มีระยะทางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟ 642 กิโลเมตรและโดยทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน (602) กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดพะเยาและเชียงราย
ทิศใต้	"	จังหวัดตากและสุโขทัย
ทิศตะวันออก	"	จังหวัดแพร่และสุโขทัย
ทิศตะวันตก	"	จังหวัดลำพูนและเชียงใหม่

2. การแบ่งเขตการปกครอง จังหวัดลำปางแบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 83 ตำบล 616 หมู่บ้าน (แผนที่ 1 ตารางที่ 1) การบริหารส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองลำปาง องค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง ไคแก้องค์การบริหารส่วนตำบลลอมแรด อำเภอเงิน และองค์การบริหารส่วนตำบลปางช้างคก อำเภอห้างฉัตร²

¹ กองนโยบายการพาณิชย์, ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนือของประเทศไทย กรุงเทพมหานคร, กรมเศรษฐกิจพาณิชย์, 2521, หน้า 221.

² เจ้าหน้าที่วิจัย, ขอมูลการตลาดจังหวัดลำปางประจำปี 2520. ลำปาง, สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปาง กระทรวงพาณิชย์, 2520, หน้า 3.

ตารางที่ 1 แสดงพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน และสุขาภิบาล เป็นรายอำเภอของจังหวัดลำปาง

ธันวาคม 2521

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	เทศบาล (แห่ง)	ตำบลใน เขตเทศบาล	ตำบลนอก เขตเทศบาล	หมู่บ้าน	สุขาภิบาล (แห่ง)	ประชากร		
							ชาย	หญิง	รวม
เมืองลำปาง	957.822	1	4	12	116	1	90,880	86,618	177,498
เถิน	1,625.120	-	-	8	56	1	27,495	28,826	56,321
แม่พริก	535.742	-	-	3	20	1	7,624	7,471	15,095
งาว	1,804.603	-	-	10	51	1	22,825	21,953	44,778
เกาะคา	547.901	-	-	6	59	1	30,838	30,325	61,163
วังเหนือ	1,028.222	-	-	4	39	1	21,453	21,473	42,926
แม่ทะ	909.254	-	-	9	68	1	32,147	34,102	66,249
แจ้ห่ม	2,201.163	-	-	10	67	1	35,222	35,791	71,013
สบปราบ	749.086	-	-	4	27	1	12,476	13,175	25,651
เสริมงาม	628.000	-	-	3	29	1	14,585	14,128	28,713
ห้างฉัตร	680.718	-	-	7	61	1	22,057	21,865	43,922
กิ่ง อ.แม่เมาะ	350.000	-	-	3	23	-	11,395	11,208	22,603
รวม	12,517.631	1	4	79	616	11	328,997	326,935	655,932

3. ภูมิอากาศ ปริมาณฝน ความชื้นในดิน และน้ำบาดาล จังหวัด

ลำปางมีลักษณะที่ตั้ง เป็นแอ่งลึก ทำให้อากาศอบอ้าวตลอดปี ร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 32.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 20.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดและต่ำสุดที่เคอวิ๊โก๊ 43.0 และ 3.9 องศาเซลเซียสตามลำดับ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 93.4 เปอร์เซ็นต์ และเฉลี่ยต่ำสุด 51.9 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณน้ำฝนตลอดปี 1,107.0 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตกตลอดปี 115 วัน¹ สำหรับความชื้นของดินบริเวณโดยรอบของจังหวัดลำปาง ดินมีความแห้งมากกว่า 6 เดือน บริเวณตอนกลางโดยทั่วไปดินมีความชื้นเกือบตลอดปี สำหรับน้ำบาดาลของจังหวัดลำปาง บ่อที่ขุดเจาะมีความลึกประมาณ 235 ฟุต ปริมาณน้ำที่ไคร์บี 1-50 แกลลอนต่อนาที หรือประมาณ 5,450 - 272,500 ลิตรต่อวัน คุณภาพน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี (แผนที่ 2, 3, 4)

4. ภูมิประเทศ ภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบ

มีลักษณะ เป็นเมืองในแอ่ง ทางทิศเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นภูเขาสูงมีความลาดชันมากกว่า 30 เปอร์เซ็นต์ ทางทิศตะวันตกและตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเนินเขาที่มีความลาดชัน 10 - 20 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่ทางทิศตะวันออกและตอนกลางเป็นที่ราบถึงที่ราบสูง ๆ ค่า ๆ มีความลาดชัน 2 - 10 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่จังหวัดโดยทั่วไปอบสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 268.60 เมตร มีแม่น้ำวัง ซึ่งเกิดจากภูเขาผีปันน้ำ ในอำเภอวังเหนือไหลผ่านเป็นแนวเหนือใต้ แล้วไหลไปรวมกับแม่น้ำปิงในเขตจังหวัดตาก (แผนที่ 5)

---

¹ กองภูมิอากาศ, ข้อมูลอุทกนิยมนวิทยา พ.ศ. 2494 - 2518. กรุงเทพมหานคร กรมอุทกนิยมนวิทยา กระทรวงคมนาคม, 2520, หน้า 5.

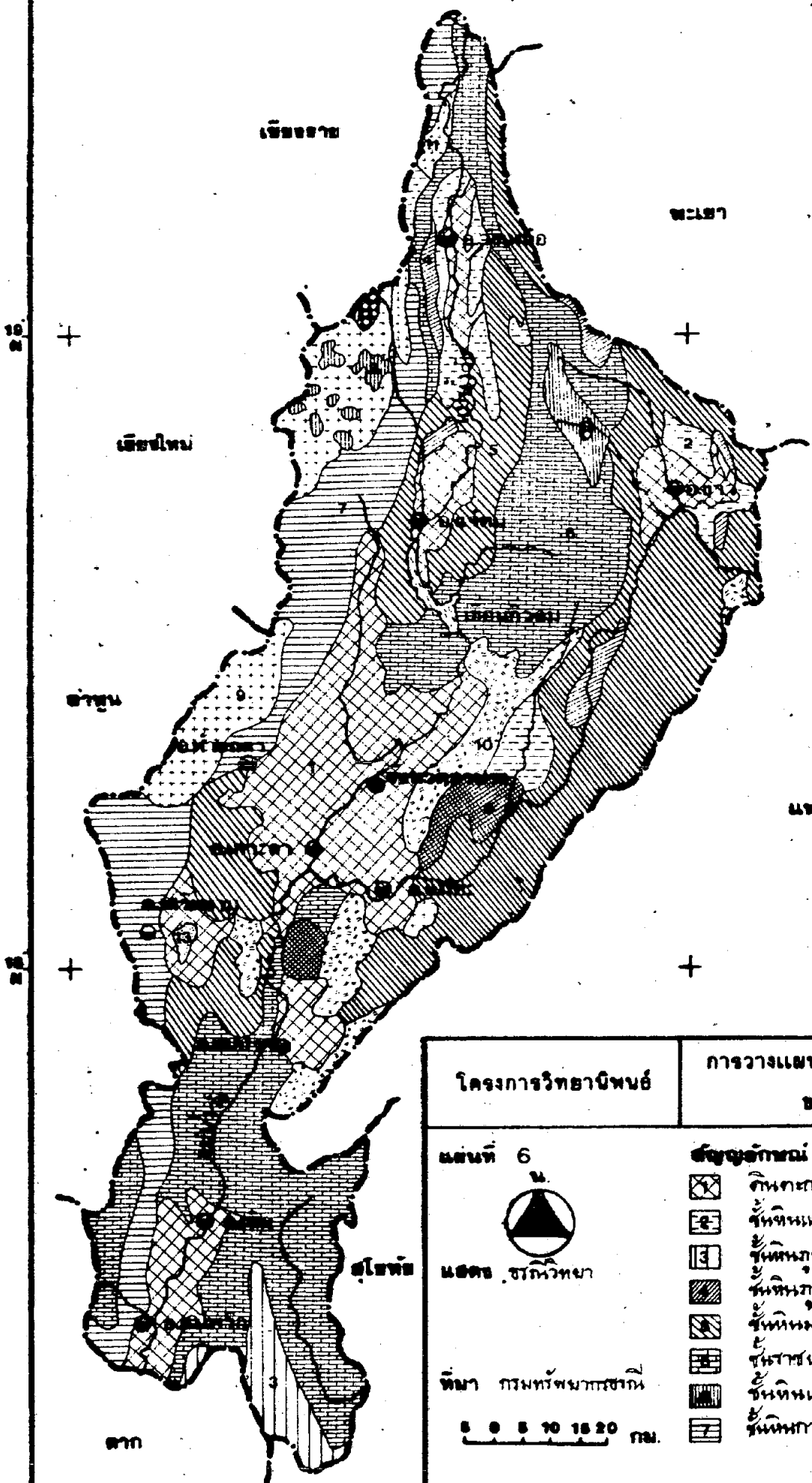

5. ลักษณะธรณีวิทยา จังหวัดลำปางมีลักษณะธรณีวิทยาแบ่งเป็นหิน
 ยุคต่าง ๆ หลายยุคที่สำคัญ ไคแก่ หินยุคควอเทอร์นารี หินยุคคาร์บอนิเฟอรัสและ
 เพอร์เมียน หินยุคไทรแอสสิก และหินยุคคาร์บอนิเฟอรัส กิโวกีเนียนและไซลูเรียน
 ดังรายละเอียดดังนี้ (แผนที่ 6)

1. หินยุคควอเทอร์นารี มีลักษณะเป็นดินตะกอน ลุ่มน้ำ เขิง เขา
 หุบเขา และกรวดหินตามท้องน้ำ เป็นทั้งหินชั้นและหินแปร
2. หินยุคเทอร์เชียรี มีลักษณะเป็นหินที่สमानตัว เกือบแข็งแล้ว
 ไคแก่ พวกที่ตกตะกอนสะสมในน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำทะเล เช่น หิน หวาย กรวด
 หิน มาร์ล หินดาน ปนอยู่กับสารดานลิกไนต์ ยิปซัมที่เป็นหินชั้นและหินแปร ไคแก่
 บะซอลท์ และหินที่คล้ายกัน
3. หินยุคจูแรสสิก เป็นหินชั้นและหินแปร ไคแก่ ชั้นหินภูพานและ
 พระวิหาร เช่น พวกควอนไซท์ และฟิลไลต์
4. หินยุคจูแรสสิก และไทรแอสสิก มีลักษณะเป็นหินทราย หินกรวด
 และหินดินดานกับชั้นบาง ๆ ของหินมาร์ล หรือหินลูกรัง ไคแก่ ชั้นหินภูกระดึง
5. หินยุคไทรแอสสิก มีลักษณะเป็นหินตะกอนสีน้ำตาล มีชั้นหิน
 ทรายสลับกับชั้นหินปูน ไคแก่ ชั้นหินมาร์ล หินแกรนิต และแกรโนไดโอไรท์
6. หินยุคพรีไทรแอสสิก ไคแก่ หินอัคนีพวกพอร์ไฟรี
7. หินยุคคาร์บอนิเฟอรัส มีลักษณะเป็น หินปูน หินทรายสลับหินดิน
 ดาน ไคแก่ แกรนิต เมฟิก และออลตราเมฟิก
8. หินยุคคาร์บอนิเฟอรัสและ เพอร์เมียน มีลักษณะเป็นหินปูนสีเทา
 อ่อน บางทีก็มีหินทรายและหินดินดานสลับบาง อาจมีซากสัตว์โบราณอยู่ตามชั้นหิน เช่น
 ชั้นหินราชบุรี

1 แผนที่แสดงลักษณะธรณีวิทยาภาคเหนือ มาตราส่วน 1 : 1,000,000

โครงการวิธานิพนธ์	การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม ของชุมชนเมืองลำปาง																																					
<p>แผนที่ 6</p> <p>นคร เชียงใหม่</p> <p>ที่มา กรมทรัพยากรธรณี</p> 	<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>พื้นที่เกษตรกรรม</td> <td></td> <td>ป่าสงวน</td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ-สันทนาการ</td> <td></td> <td>แก๊สธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม</td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ-สันทนาการ</td> <td></td> <td>สวนพฤกษศาสตร์</td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ</td> <td></td> <td>แก๊ส</td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ</td> <td></td> <td>เหมืองและอุตสาหกรรมเหมือง</td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่พาณิชย์</td> <td></td> <td>ไฟฟ้าและโทรศัพท์</td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>พื้นที่นันทนาการ</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>			พื้นที่เกษตรกรรม		ป่าสงวน		พื้นที่นันทนาการ-สันทนาการ		แก๊สธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม		พื้นที่นันทนาการ-สันทนาการ		สวนพฤกษศาสตร์		พื้นที่นันทนาการ		แก๊ส		พื้นที่นันทนาการ		เหมืองและอุตสาหกรรมเหมือง		พื้นที่พาณิชย์		ไฟฟ้าและโทรศัพท์		พื้นที่นันทนาการ				พื้นที่นันทนาการ				พื้นที่นันทนาการ		
	พื้นที่เกษตรกรรม		ป่าสงวน																																			
	พื้นที่นันทนาการ-สันทนาการ		แก๊สธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม																																			
	พื้นที่นันทนาการ-สันทนาการ		สวนพฤกษศาสตร์																																			
	พื้นที่นันทนาการ		แก๊ส																																			
	พื้นที่นันทนาการ		เหมืองและอุตสาหกรรมเหมือง																																			
	พื้นที่พาณิชย์		ไฟฟ้าและโทรศัพท์																																			
	พื้นที่นันทนาการ																																					
	พื้นที่นันทนาการ																																					
	พื้นที่นันทนาการ																																					

9. หินยุกคาร์บอนิเฟอรัส และพีเพอร์ เมียน ไค้แก๋ หินไนท์ และ
ซีสท์

10. หินยุกคาร์บอนิเฟอรัส ทีโวเนียน และไซลูเรียน ประกอบด้วย
หินทราย หินดินดาน และหินดินดานปนทราย ถูกแปรสภาพเป็นควอตไซต์ อากิลไลต์
และฟิไลต์ มีหินปูนแทรกเป็นบางแห่ง ไค้แก๋ ชั้นหินแกร่งกระจาง และชั้นหินกาญจน-
บุรี

6. ชนิดหิน จากการศึกษาแผนที่หินของกรมพัฒนาที่ดิน¹ จังหวัดลำ-
ปางมีหินชนิดต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (แผนที่ 7)

1. หินตะกอนลุ่มน้ำ หินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
ถึงสูงมีอยู่ในเขตอำเภอแม่อุริก และอำเภอเถิน

2. หินเถ้าลาวา เป็นหินต้น ๆ ที่เกิดจากการทับถมของเถ้าลาวา
มีมากในเขตอำเภอแม่ทะ อำเภอเมือง และมีเล็กน้อยในเขตอำเภอเกาะคา และ
อำเภอสมปราช

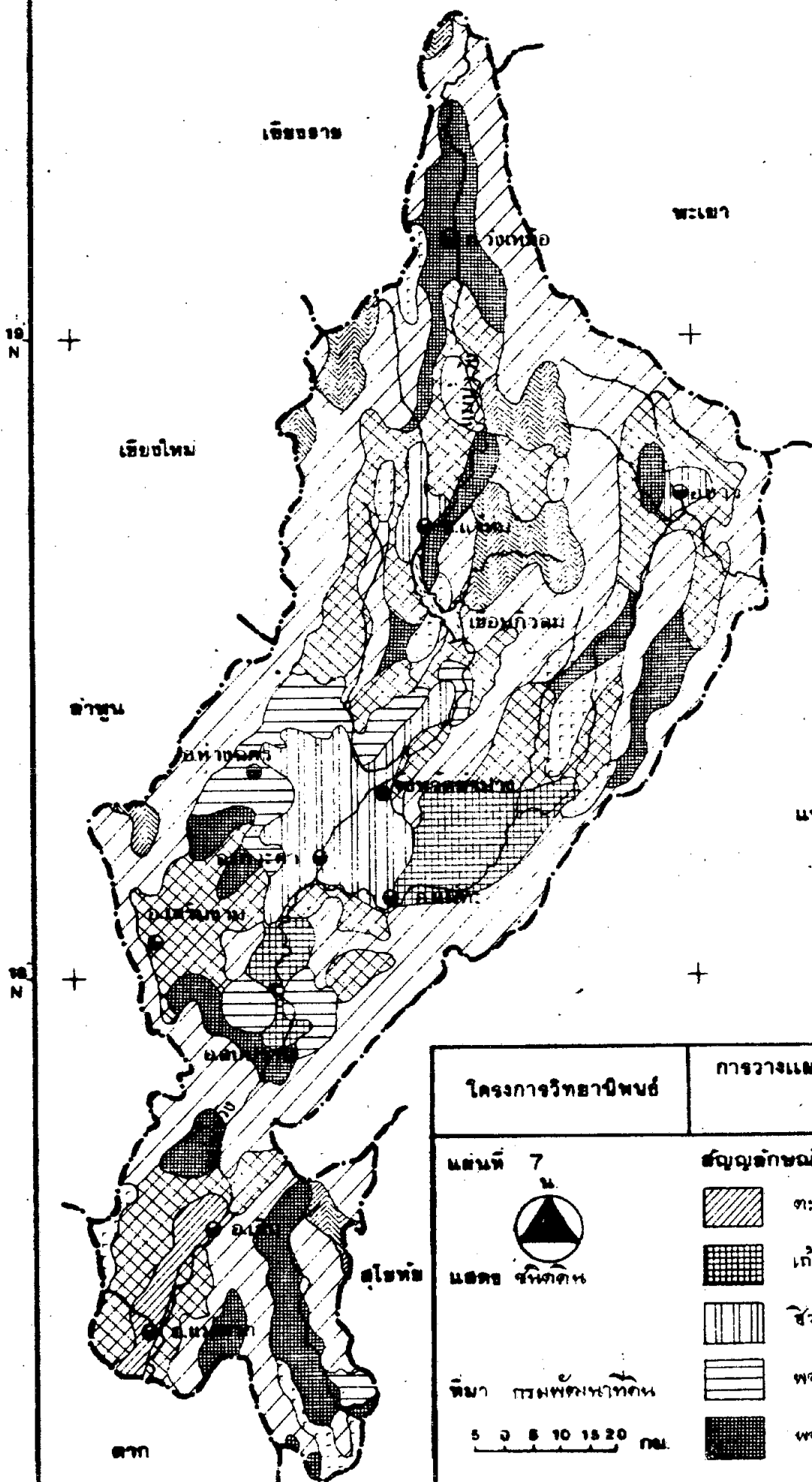
3. หินอิวมิคที่ลุ่มมีน้ำขัง เป็นหินร่วน ถึงร่วนปนทราย มีความ
อุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง ส่วนใหญ่อยู่บริเวณโดยรอบของอำเภอเมืองลำปาง

4. หินพอกโซลส์เทา เป็นหินร่วนและหินปนทราย มีความอุดม
สมบูรณ์ต่ำอยู่ในเขตอำเภอสมปราช อำเภอห้างฉัตร และตอนกลางของอำเภอ
เมืองลำปาง

5. หินพอกโซลส์แดง เหลือง เป็นหินเหนียวและหินร่วน มีความ
อุดมสมบูรณ์ต่ำ มีมากในเขตอำเภอวังเหนือ อำเภอเถิน และมีกระจายอยู่ในทุก
อำเภอ

6. หินแลคโทโซลส์แดง เหลือง เป็นหินเหนียวและหินร่วน มี
ออกไซด์ของอลูมิเนียมและหรือเหล็กสูง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง มีกระจาย

¹แผนที่หินมาตราส่วน 1 : 1,250,000

โครงการวิธานผัง	การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม ของชุมชนเมืองลำปาง	
แผนที่ 7	สัญลักษณ์	
 แอ่งขัง สหกิจสถาน	 ๓ ๒ ๑ ๐ ๙ ๘ ๗ ๖ ๕ ๔ ๓ ๒ ๑ ๐	 แยกใช้ที่ดิน ๓ ๒ ๑ ๐ ๙ ๘ ๗ ๖ ๕ ๔ ๓ ๒ ๑ ๐
 เก้าสวน	 พืชไร่และ พืชสวน	 พืชไร่และ พืชสวน
 ๓ ๒ ๑ ๐ ๙ ๘ ๗ ๖ ๕ ๔ ๓ ๒ ๑ ๐	 พืชไร่และ พืชสวน	 พืชไร่และ พืชสวน
 พืชไร่และ พืชสวน	 พืชไร่และ พืชสวน	 พืชไร่และ พืชสวน
 พืชไร่และ พืชสวน	 พืชไร่และ พืชสวน	 พืชไร่และ พืชสวน
๕ ๑๐ ๑๕ ๒๐ กม.		

ทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอสมปราว

7. กินพอกโซลลีแคง เหลือง เป็นกินลูกรังสีน้ำตาลแกมแดง เป็นกินชั้นกลางมีความชื้นตอ เนื่องจากดินพื้นฐานมีมากในเขตอำเภอแจ้ห่ม และมีบ้างเล็กน้อยทางตอนเหนือของอำเภอวังเหนือ อำเภอเสริมงาม และอำเภอเถิน

8. กินพอกโซลลีแคง เหลือง เป็นกินตามเนินเขา ภูเขาและที่ราบสูง มีชั้นดินชั้นมีกระจายอยู่โดยรอบตามแนวเขตของจังหวัดลำปาง

9. กินภูเขาหินปูน มีสีแคงปนสีน้ำตาล เป็นกินตามเนินเขา ภูเขาสูง และที่ราบสูงมีอยู่ในเขตกิ่งอำเภอแม่เมาะ อำเภอวังเหนือ อำเภอเมืองลำปาง และอำเภอเถิน

7. การใช้ที่ดิน สภาพการใช้ที่ดินของจังหวัดลำปาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ การใช้พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 11 และที่เหลือร้อยละ 19 เป็นพื้นที่อื่น ๆ จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการใช้พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรกรรมนั้น ใช้พื้นที่ถึงร้อยละ 67.3 ในการทำนาปลูกพืชไร่ร้อยละ 21.25 เป็นพื้นที่พืชผลไม้ยืนต้นร้อยละ 2.87 พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรที่เหลือใช้เป็นที่อยู่อาศัย หักหญ้าและอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 8.65 ลักษณะของการถือครองที่ดินประมาณร้อยละ 85.57 เป็นของตนเอง ส่วนที่เหลือเป็นการถือครองโดยกัรเช่า และพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10 ไร่ (ตารางที่ 2, แผนภูมิที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดง เนื้อที่ถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดลำปาง

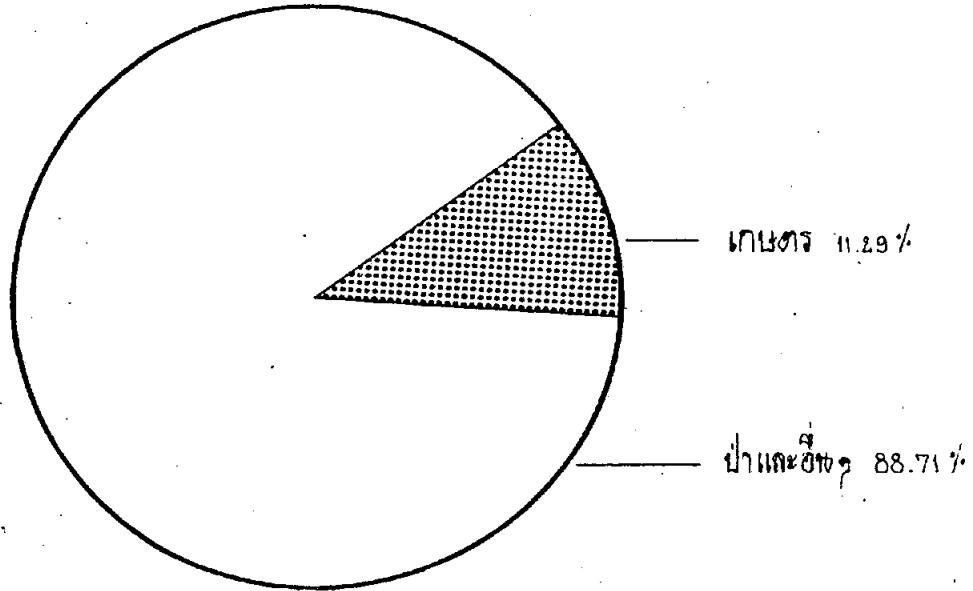
พ.ศ.2521

การใช้พื้นที่	พื้นที่(ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ทั้งหมด	7,823,750	100.00
พื้นที่ป่าไม้อื่น ๆ	6,940,872	88.71
พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร	882,878	11.29
ทออบอาศัย	45,716	5.18
ที่นา	593,827	67.26
ที่พืชไร่	187,606	21.25
ที่พืชผลและไม้ยืนต้น	25,313	2.87
ที่สวนผักและสวนไม้ดอก	1,714	0.19
ที่ป่าโปร่งและทุ่งหญ้า	18,043	2.04
ที่อื่น ๆ	10,659	1.21

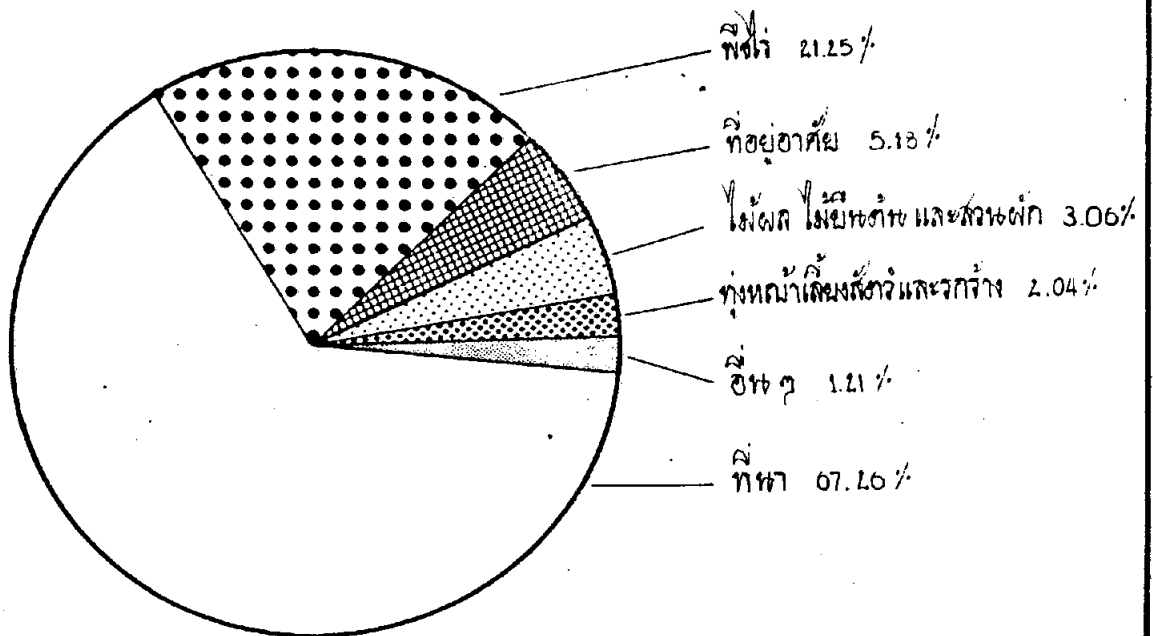
ที่มา : กองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนภูมิวงที่ 2

1.1 แสดงการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร แยกตามลักษณะการถือครอง

1.2 แสดงการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร แยกตามลักษณะการใช้ที่ดิน

ข. ลักษณะทางประชากร

1. ความหนาแน่นและลักษณะทั่วไปของประชากร จำนวนประชากรของจังหวัดลำปาง เมื่อสิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2521 มีประชากรทั้งสิ้น 655,932 คน เป็นชาย 328,997 คน และหญิง 326,935 คน ความหนาแน่นประชากรนอกเขตเทศบาลเฉลี่ย 49 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนความหนาแน่นประชากรในเขตเทศบาลเมืองเฉลี่ย 4,837 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด คือ อำเภอเมืองลำปาง มีความหนาแน่น 141 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคืออำเภอเกาะคา มีความหนาแน่น 112 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด คือ อำเภองาว มีความหนาแน่นเพียง 25 คนต่อตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 3 แผ่นที่ 8)

จำนวนเคหะในจังหวัดลำปางมีทั้งสิ้น 115,528 ครัวเรือน เป็นจำนวนเคหะในเขตเทศบาล 9,011 ครัวเรือน นอกเขตเทศบาล 106,517 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในจังหวัดลำปาง เฉลี่ยแต่ละครัวเรือนมีประชากรประมาณ 6 คน

ประชากรของจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองที่เรียกว่าไทยเหนือ หรือไทยลานนาประมาณร้อยละ 99 ประชากรที่เหลือเป็นคนต่างด้าว คือคนจีนและคนสัญชาติต่าง ๆ เช่น อินเดียน อเมริกา ฟิลิปปินส์ อังกฤษ นอกจากนี้ยังมีชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ประมาณ 6,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นชาวเผ่าเข่าและกะเหรี่ยงกว๊นาร้อยละ 80 นอกนั้นเป็นชาวเผ่าแม้ว อีกอ และจีนฮ่อ

การนับถือศาสนาของประชากรในจังหวัดลำปาง นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่คือประมาณร้อยละ 95 รองลงมาคือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดูและอื่น ๆ จังหวัดลำปางมีวัดในพุทธศาสนา 395 วัด วัดในศาสนาคริสต์ 6 แห่ง และมีสำนัก 3 แห่ง

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนบ้าน เนื้อที่ ประชากร และความหนาแน่นของประชากร รายอำเภอ ของจังหวัดลำปาง

ธันวาคม 2521

อำเภอ	ในเขตเทศบาล				นอกเขตเทศบาล			
	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	เนื้อที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น คน/ตร.กม.	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	เนื้อที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น คน/ตร.กม.
เมืองลำปาง	9,011	9.0	43,530	4,837	25,516	948.822	133,968	141
เถิน	-	-	-	-	9,125	1,625.120	56,321	35
แม่พริก	-	-	-	-	2,679	535.742	15,095	28
งาว	-	-	-	-	6,665	1,804.603	44,778	25
เกาะคา	-	-	-	-	11,031	547.901	61,163	112
วังเหนือ	-	-	-	-	6,886	1,028.222	42,926	42
แม่ทะ	-	-	-	-	10,591	909.254	66,249	73
แจ้ห่ม	-	-	-	-	12,510	2,201.163	71,013	32
สบปราบ	-	-	-	-	4,699	749.086	25,651	34
เสริมงาม	-	-	-	-	4,405	628.000	28,713	46
ห้างฉัตร	-	-	-	-	8,535	680.718	43,922	64
กิ่ง อ.แม่เมาะ	-	-	-	-	3,875	850.000	22,603	27
รวม	9,011	9.0	43,530	4,837	106,517	12,508.631	612,402	49

ที่มา : ทำเนียบท้องที่ พ.ศ. 2522 กองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2. การอพยพของประชากร จังหวัดลำปางมีการอพยพออกมากกว่าอพยพเข้า คือ มีการอพยพออกร้อยละ 5.72 และการอพยพเขาร้อยละ 4.59 เมื่อคิดเทียบร้อยละของผู้อยู่อาศัยประชากรในจังหวัด (ช่วง 5 ปี ระหว่าง พ.ศ.2508-2513) การอพยพเข้าและออกส่วนใหญ่เป็นการอพยพระหว่างจังหวัดในภาคเหนือด้วยกัน โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในภาคเหนือตอนบน นอกจากนั้นก็เป็นการอพยพระหว่างภาคอื่น ๆ (ตารางที่ 4, 5, 6 และ 7)

ตารางที่ 4 แสดง เปอร์เซ็นต์การอพยพเข้าจังหวัดลำปางจากภาคต่าง ๆ

กรุงเทพ-สมุทรปราการ นนทบุรี	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ภาคเหนือ		รวม %
				ตอนบน	ตอนล่าง	
11.91	10.31	4.11	1.90	53.95	17.82	100

ตารางที่ 5 แสดง เปอร์เซ็นต์การอพยพเข้าจังหวัดลำปางจากจังหวัดภาคเหนือตอนบน

เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	แม่ฮ่องสอน	ลำพูน	ตาก	รวม(%)
17.00	65.28	4.92	1.55	1.32	3.50	6.43	100.00

ที่มา : ฝ่ายวิเคราะห์ภาพถ่าย กองวางแผนภาค พ.ศ.2520

ตารางที่ 6 แสดง เปอร์เซ็นต์การอพยพออกจากจังหวัดลำปางสู่ภาคต่าง ๆ

กรุงเทพฯ	ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)	ภาคตะวันออก เชียงใหม่	ภาคใต้	ภาคเหนือ		รวม (%)
				ตอนบน	ตอนล่าง	
15.92	4.35	1.82	0.18	58.64	19.09	100

ตารางที่ 7 แสดง เปอร์เซ็นต์อพยพออกจากจังหวัดลำปางสู่จังหวัดในภาคเหนือตอนบน

เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	แม่ฮ่องสอน	ลำพูน	ตาก	รวม (%)
9.18	29.23	18.42	5.48	4.31	3.18	30.20	100.00

ที่มา : ฝ่ายวิเคราะห์สภาพภาพ กองวางแผนภาค พ.ศ.2520

3. การประกอบอาชีพของประชากร ประชากรของจังหวัดลำปางส่วนใหญ่มิอาชีพทางการเกษตรกรรม คือ ประมาณร้อยละ 80 ของผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน ทั้งที่กล่าวมาแล้วว่า ส่วนใหญ่ประชากรมีพื้นที่ถือครองแต่ละครอบครัวไม่เกิน 10 ไร่ ดังนั้นการประกอบอาชีพของเกษตรกรจึงเป็นการเพาะปลูกพืชที่ไม่ต้องการพื้นที่มาก ๆ พืชที่สำคัญได้แก่ พืชตระกูลถั่ว ยาสูบ กระเทียม อ้อย ฝ้าย และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนการปลูกข้าวเป็นการปลูกเพื่อบริโภคภายในจังหวัดมากกว่าเพื่อการค้า และข้าวที่

ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน (Labour Force) คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป

ที่ปลูกส่วนมากเป็นข้าวเหนียว ทางด้านปศุสัตว์นั้น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเลี้ยงสัตว์
ไว้ในงานและบริเวณภายในครัวเรือน นอกจากสุกรและไก่ที่มีการเลี้ยงเพื่อการค้า
คิดเป็นร้อยละ 8.4 และ 8.0¹ ของปริมาณการเลี้ยงในภาคเหนือตามลำดับ

อาชีพประมงในจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่เป็นการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำ
ตามธรรมชาติ ยังไม่มีการประกอบอาชีพนี้อย่างแท้จริง เช่นเดียวกับอาชีพการทำป่า
ไม้ที่ลดความสำคัญลง เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าที่ขาดการปลูกทดแทน รวมทั้งการ
มีกฎหมายห้ามบุกรุกทำลายป่า

อาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพในสาขาเกษตรกรรมที่สำคัญ คือ การ
ค้าขาย การบริการ และอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ อุต
สาหกรรมผลิตน้ำตาลทราย อุตสาหกรรมผลิตปุ๋ยเคมี อุตสาหกรรมผลิตอาหาร อุต
สาหกรรมผลิตอาหาร อุตสาหกรรมนมใบยาสูบ อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา
อุตสาหกรรมไม้แปรรูป อุตสาหกรรมผลิตแอลกอฮอล์ และอุตสาหกรรมแปรรูปผลิต
ทางการเกษตรอื่น ๆ เช่น โรงงานกระเพาะเปลือก ถั่วลิสง โรงงานไม้ถั่ว โรง
งานน้ำมันพืช เป็นต้น

---

¹ภาวะเศรษฐกิจและสังคมในภาคเหนือของประเทศไทย พ.ศ. 2519
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ หน้า 28.

ค. ลักษณะทางสังคม

1. การศึกษา สถานศึกษาในจังหวัดลำปาง มีตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับวิทยาลัย โดยแยกเป็นโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 567 แห่ง โรงเรียนของกรมสามัญศึกษา 20 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 26 แห่ง และระดับวิทยาลัยอีก 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวศึกษา 1 แห่ง วิทยาลัยอาชีวศึกษาวิทยาเขต 2 แห่ง และวิทยาลัยครู 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนพลตำรวจ และยุวกษัตริย์ จากการศึกษาสัดส่วนการให้บริการการศึกษาในระดับต่าง ๆ (ตารางที่ 8) เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ ส่วนใหญ่มีการศึกษาถึงระดับประถมศึกษาปลายในอำเภอชนบท

ตารางที่ 8 แสดงอัตราส่วนการให้บริการการศึกษา

ระดับการศึกษา	ครู : นักเรียน	โรงเรียน : นักเรียน	นักเรียน : ประชากร
ประถมต้น	1 : 25	1 : 218	1 : 10
ประถมปลาย	1 : 17	1 : 106	1 : 31
ม.ศ.ต้น	1 : 20	1 : 432	1 : 60
ม.ศ.ปลาย	1 : 20	1 : 467	1 : 230

ที่มา : รายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ประชากรและสังคม กองวางแผนภาค สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มี.ค. 2521.

2. การสาธารณสุข จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มีสถานบริการสาธารณสุขมากที่สุดใภาคเหนือ คือ มีโรงพยาบาล 8 แห่ง ในเขตอำเภอเมือง โรงพยาบาลอำเภอ 5 แห่ง สถานีอนามัย 60 แห่ง สำนักงานตติงกรรม 27 แห่ง ในขณะนี้โรงพยาบาลเมืองลำปางได้รับการพัฒนาให้เป็นโรงพยาบาลศูนย์ของภาคเหนือ โดยเพิ่มจำนวนเตียงจาก 371 เตียง เป็น 645 เตียง ในปี พ.ศ.2523 จากการศึกษาพบว่าอัตราส่วนของแพทย์ ต่อ ประชากรในเขตอำเภอเมือง เท่ากับ 1 : 5,708 พยาบาลต่อประชากร 1 : 2,900 และเตียงต่อประชากร 1:365

3. สาธารณูปโภค

1. การประปา การให้บริการประปาของจังหวัดลำปางในเขตเทศบาลเมืองลำปางมีการประปา 1 แห่ง ค่าเงินการโดยกองประปาส่วนภูมิภาค กรมโยธาธิการ ทำการจ่ายน้ำให้กับประชาชนประมาณเดือนละ 240,000 ลูกบาศก์เมตร จำนวนผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 5,659 ราย สำหรับอำเภออื่น ๆ เป็นการประปาที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมโยธาเทศบาล และสุขาภิบาลตำบล

2. การไฟฟ้า การให้บริการไฟฟ้าในท้องที่จังหวัดลำปางในขณะนี้ จำนวนผู้ใช้บริการไฟฟ้า 35,300 ราย จ่ายกระแสไฟฟ้าประมาณเดือนละ 3,997,781.4 หน่วย การใช้ไฟฟ้าในอำเภอเมืองลำปางได้รับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย คือ การไฟฟ้าเขื่อนยันดี จังหวัดตาก ส่วนอำเภออื่น ๆ มีทั้งการรับกระแสไฟฟ้าเชื่อมโยงจากการไฟฟ้า จังหวัดลำปาง และการใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าผลิตใช้ในท้องถิ่น

ง. ลักษณะทาง เศรษฐกิจ

1. โครงสร้างทาง เศรษฐกิจ โครงสร้างทาง เศรษฐกิจของ จังหวัดลำปาง มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ที่ เศรษฐกิจภาคการ เกษตร เช่นเดียวกับ จังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย ส่วนองค์ประกอบทาง เศรษฐกิจที่มีความสำคัญรอง ลงมา ได้แก่ การค้าส่งค้าปลีก การอุตสาหกรรมและการบริการ จากการศึกษา ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดลำปาง ณ ราคาที่คงที่ ปี พ.ศ.2515 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ.2520 โดยอาศัยความสำคัญของอัตราส่วนของ เศรษฐกิจสาขา ต่าง ๆ ต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (ตารางที่ 9, 10) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของ จังหวัดลำปาง พ.ศ.2520 มีมูลค่า 2,347 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.38 ของ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค เนื้อทั้งหมดสาขา เศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงที่สุด ได้แก่ สาขาการ เกษตร คือ มีมูลค่า 792.7 ล้านบาท หรือ ประมาณร้อยละ 33.8 ของมูลค่าผลิต ภัณฑ์จังหวัด สาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่อยู่นอกภาคการ เกษตร (Non Agriculture) สาขาที่มีความสำคัญรองจากทางานเกษตร ได้แก่ การค้าส่งค้าปลีก การอุตสาหกรรมและการบริการ ซึ่งมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 19.5, 11.4 และ 10.9 ตามลำดับ

จากการศึกษาโครงสร้างทาง เศรษฐกิจของจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ ในเขตภาคเหนือตอนบน (ตารางที่ 1 ในภาคผนวก) จะพบว่าความสำคัญของ เศรษฐกิจ ในจังหวัดต่าง ๆ มีความสำคัญอยู่ที่ภาคการ เกษตร เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นจังหวัดตาก ที่มีความสำคัญอยู่ที่สาขาการ ไฟฟ้าและน้ำประปา คือ ประมาณร้อยละ 50.45 ของ มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ.2520 และมีมูลค่าในสาขาการ เกษตร เพียงร้อยละ 22.08 เท่านั้น ภาวะการผลิตของ เศรษฐกิจในสาขาการ เกษตรมีแนวโน้มลดลง (ยกเว้น จังหวัดแม่ฮ่องสอน) ส่วนการผลิตในสาขาอื่น ๆ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สาขาที่มีความ สำคัญ ได้แก่ การค้าส่งค้าปลีก ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง และแพร่ มีอัตราส่วน มูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขานี้ร้อยละ 23.6, 19.5 และ 16.7 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดปี พ.ศ.2520 ตามลำดับ แม้ว่าเศรษฐกิจภาคการ เกษตรจะมีความสำคัญกว่า สาขาอื่น ๆ ก็ตาม แต่จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ และตาก มีอัตราส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 9 แสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดลำปาง ณ ราคาปี 2515

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524
การเกษตร	698.3	766.7	777.3	756.7	792.7	820.3	849.3	879.2	909.6
การกลั่นกรอง	480.0	519.4	539.8	509.3	525.8	546.8	565.9	585.7	606.2
การปศุสัตว์	125.7	143.4	145.0	143.9	159.3	163.9	170.6	177.4	184.1
การป่าไม้	90.0	102.7	91.9	101.8	106.2	128.0	111.1	114.3	117.4
การประมง	2.6	1.2	0.6	1.7	1.4	1.6	1.7	1.8	1.9
การเหมืองแร่	45.0	51.5	31.9	30.8	34.7	35.3	36.7	38.1	39.5
การอุตสาหกรรม	165.0	197.6	214.9	250.3	267.0	296.1	321.8	347.5	373.2
การไฟฟ้าและประปา	6.3	7.2	9.0	9.3	45.9	55.1	66.3	77.5	88.8
การก่อสร้าง	75.0	54.8	98.2	73.1	128.1	128.3	135.8	148.3	160.3
การค้าส่งค้าปลีก	412.9	433.3	510.8	480.0	458.6	500.3	534.3	570.1	607.7
การขนส่งและคมนาคม	120.8	122.6	170.9	171.0	169.9	195.1	209.8	224.5	243.0
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	41.9	39.2	40.0	44.8	53.3	56.5	59.6	62.7	65.8
การบริการ	206.0	191.5	219.6	239.2	255.7	266.4	281.1	295.7	310.5
การบริหารสาธารณะและการป้องกัน	87.0	93.0	97.8	103.5	117.4	125.0	132.4	139.7	147.1
ที่อยู่อาศัย	20.8	21.5	21.7	23.0	23.2	23.8	24.4	25.0	25.6
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	1,879.0	1,978.9	2,192.1	2,181.7	2,347.0	2,497.2	2,651.5	2,808.3	2,972.2

ที่มา : ผลิตภัณฑ์จังหวัด พ.ศ. 2520 กองบัญชีประชาชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 10 แสดงร้อยละของมูลค่าเพิ่มแต่ละสาขาต่อผลิตภัณฑ์จังหวัดลำปาง

ปี 2516-2524

หน่วย : %

สาขาการผลิต	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524
การเกษตร	37.17	38.75	35.45	34.69	33.77	32.84	32.02	31.31	30.60
การกลั่นกรอง	25.55	26.25	24.62	23.34	22.40	21.90	21.34	20.86	20.40
การปศุสัตว์	6.69	7.25	6.61	6.60	6.79	6.56	6.43	6.32	6.19
การป่าไม้	4.79	5.19	4.19	4.67	4.52	4.32	4.19	4.07	3.95
การประมง	0.14	0.06	0.03	0.08	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06
การทำเหมืองแร่	2.39	2.60	1.46	1.41	1.48	1.41	1.38	1.36	1.33
การอุตสาหกรรม	8.78	9.99	9.80	11.47	11.38	11.86	12.14	12.37	12.56
การไฟฟ้าและประปา	0.34	0.36	0.41	0.43	1.96	2.21	2.50	2.76	2.99
การก่อสร้าง	3.99	2.77	4.48	3.35	5.46	4.94	5.12	5.28	5.41
การค้าส่งค้าปลีก	21.97	21.90	23.30	22.00	19.54	20.03	20.15	20.30	20.45
การขนส่งและคมนาคม	6.43	6.20	7.80	7.84	7.24	7.81	7.91	7.99	8.20
การธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	2.23	1.98	1.82	2.05	2.29	2.26	2.25	2.23	2.21
การบริการ	10.96	9.68	20.02	10.96	10.89	10.67	10.60	10.53	10.45
การบริหารสาธารณะและป้องกัน	4.63	4.70	4.46	4.73	5.00	5.05	4.99	4.97	4.95
ที่อยู่อาศัย	1.11	1.09	0.99	1.05	0.99	0.95	0.92	0.89	0.86
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

เพียงร้อยละ 33.8, 31.0 และ 22.1 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดปี พ.ศ. 2520 ซึ่ง
เป็นอัตราที่ต่ำเมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง ที่มีอัตราส่วนมูลค่าที่สูงกว่าร้อยละ 45

จากการศึกษาเบื้องต้นนี้ พอจะกล่าวได้ว่าโครงสร้างเศรษฐกิจของ
จังหวัดลำปาง มีสภาพคล้ายคลึงกับภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปของจังหวัดใกล้เคียง
ในภาคเหนือตอนบน แต่จังหวัดลำปางนั้นมีภาวะการผลิตที่เพิ่มความสำคัญขึ้นในสา
ขาการคาสงคาปลีก และการอุตสาหกรรมอย่างเด่นชัด

2. ระดับรายได้และอัตราการขยายตัวของภาวะเศรษฐกิจ จังหวัด
ลำปางมีรายได้เฉลี่ยต่อคนในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2521 ประมาณ 3,540.2 บาท
(ณ ราคาคงที่ปี พ.ศ. 2515) ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนของภาคเหนือที่มีรายได้
เฉลี่ย 3,281.9 บาท ต่อคน แต่ระดับรายได้ดังกล่าวยังต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อคน
ของทั้งประเทศในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งมีระดับประมาณ 5,015.8 บาท (ตาราง
ที่ 11)

สำหรับการขยายตัวของภาวะเศรษฐกิจจังหวัดลำปางนั้น ในช่วง พ.ศ.
2516 - 2521 มีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์จังหวัดโดยเฉลี่ยร้อยละ 5.9 มี
อัตราการขยายตัวสูงสุดร้อยละ 10.8 ในปี พ.ศ. 2518 แต่ พ.ศ. 2519 นั้นภาวะ
เศรษฐกิจของจังหวัดลำปางซบเซามาก คือ มีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 0.47

3. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการผลิต จากการศึกษาผลิตภัณฑ์
มวลรวมของจังหวัดลำปางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2521 สามารถที่จะวิเคราะห์
ภาวะการผลิตซึ่งมีการผลิตของแต่ละสาขาการผลิตได้ดังนี้ (ตารางที่ 12)

1. สาขาการเกษตร ดังได้กล่าวมาแล้วว่า สาขาการ
ผลิตภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดลำปางทั้งทางด้านการผลิต
และการบริโภค กล่าวคือ มูลค่าของภาคการเกษตรในปี พ.ศ. 2521 มีประมาณ
ร้อยละ 32.84 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ซึ่งสูงกว่ามูลค่าในสาขาอื่น ๆ และการที่มีประ
ชากรร้อยละ 80 มีอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัดลำปางกับ

ภาคเหนือของประเทศไทย พ.ศ. 2516-2521

พ.ศ.	ประเทศ		ภาคเหนือ		จังหวัดลำปาง		อัตราเพิ่มของ
	ล้านบาท	รายได้เฉลี่ย/คน บาท	ล้านบาท	รายได้เฉลี่ย/คน บาท	ล้านบาท	รายได้เฉลี่ย/คน บาท	จังหวัดลำปาง
2516	180,146	4,538.5	24,632	2,886.7	1,879	2,987.3	-
2517	189,191	4,639.0	26,735	3,059.3	1,978	3,121.9	5.3
2518	203,751	4,866.4	28,858	3,226.5	2,192	3,398.6	10.8
2519	220,450	5,131.5	31,306	3,421.0	2,181	3,351.3	- 0.47
2520	234,123	5,316.3	31,801	3,399.7	2,347	3,561.5	7.6
2521	253,390	5,603.4	34,587	3,697.9	2,497	3,829.7	6.3
เฉลี่ย		5,015.8		3,281.9		3,540.2	5.9

ที่มา : สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 12 แสดงดัชนีการผลิตของจังหวัดลำปาง

สาขาการผลิต	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524
การเกษตร	100.0	109.8	111.3	108.4	113.5	117.5	121.6	125.9	130.3
การกลั่นกรอง	100.0	108.2	112.5	106.1	109.5	113.9	117.9	122.0	126.8
การปศุสัตว์	100.0	114.1	115.4	114.5	126.7	130.4	135.7	141.1	146.5
การป่าไม้	100.0	114.1	102.1	113.1	118.0	120.0	123.4	127.0	130.4
การประมง	100.0	46.2	23.1	65.4	53.9	61.5	65.4	69.2	73.1
การเหมืองแร่	100.0	114.4	71.0	68.4	77.1	78.4	81.6	84.7	87.8
การอุตสาหกรรม	100.0	119.8	130.2	151.7	161.8	179.4	195.0	210.6	226.2
การไฟฟ้าและการประปา	100.0	114.3	142.9	147.6	728.6	874.6	1052.4	1230.2	1409.5
การก่อสร้าง	100.0	73.1	130.9	97.5	170.8	165.4	181.1	197.7	214.4
การค้าส่งค้าปลีก	100.0	104.9	123.7	116.3	111.1	121.2	129.4	138.1	147.2
การขนส่งและคมนาคม	100.0	101.5	141.5	141.6	140.7	161.5	173.7	185.5	201.7
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	100.0	93.6	95.5	106.9	128.4	134.8	142.2	149.6	157.0
การบริการ	100.0	93.0	100.6	116.1	124.1	129.3	136.5	143.5	150.7
การบริหารสาธารณะ และการป้องกัน	100.0	106.9	112.4	119.0	134.9	143.7	152.2	160.6	169.1
ที่อยู่อาศัย	100.0	103.4	104.3	110.6	111.5	114.4	117.3	120.2	123.1
เฉลี่ย	100.0	105.3	116.7	116.1	124.9	132.9	141.1	149.5	158.2

ของการบริโภคของประชากรทั้งจังหวัดด้วย ดัชนีการผลิตของสาขาการเกษตร โดยถือเอาปี พ.ศ.2516 เป็นปีฐาน ปรากฏว่าภาคการเกษตรโดยทั่วไปนั้นภาวะการผลิตเพิ่มขึ้น ดัชนีการผลิตได้เพิ่มขึ้นจากระดับ 109.8 ในปี พ.ศ.2517 เป็น 117.5 ในปี พ.ศ.2521 หรือคิดเป็นมูลค่าเพิ่มจาก 766.7 ล้านบาท เป็น 820.3 ล้านบาท ซึ่งสามารถแยกพิจารณาเป็นรายสาขาได้ดังนี้คือ

1.1 การกสิกรรม เป็นสาขาที่สำคัญที่สุดในภาคเกษตรกรรม คือ มีมูลค่าถึง 546.8 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2521 หรือคิดเป็นร้อยละ 21.90 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด หรือร้อยละ 66.7 ของมูลค่าภาคเกษตรกรรม สาขากสิกรรมนี้ ประกอบด้วยการทำนา การปลูกพืชไร่ และการปลูกพืชผักดัชนีการผลิตในสาขานี้เพิ่มขึ้นอย่างขาดเสถียรภาพ กล่าวคือ มีดัชนีการผลิตในปี พ.ศ.2517 อยู่ที่ระดับ 108.2 หรือคิดเป็นมูลค่า 519.4 ล้านบาท และมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงในช่วงปี พ.ศ.2518 - 2520 โดยมีดัชนีการผลิตอยู่ในระดับ 112.5, 106.1 และ 109.5 ตามลำดับ และเพิ่มเป็นระดับ 113.9 ในปี พ.ศ.2521 การทำนาคงผลิตส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว สำหรับพืชไร่และพืชผักนั้น จัดได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง เพราะเป็นพืชที่นำรายได้หลักมาสู่ภาคเกษตรกรรม ผลผลิตส่วนใหญ่ นำไปใช้ เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมทางการเกษตร (Agro-Industries) ของจังหวัดลำปาง การที่พืชเศรษฐกิจเหล่านี้มีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐานรองรับ จึงทำให้ความแปรปรวนของตลาดมีน้อยลง (Market Fluctuation) พืชไร่และพืชผักที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ถั่วลิสง ข้าวโพด อ้อย บาสุม สับปะรด ถั่วเหลือง กระเทียม พริก หัวหอม เป็นต้น (ตารางที่ 3 ในภาคผนวก ก)

1.2 การปศุสัตว์ มีความสำคัญรองจากการกสิกรรม คือ มีมูลค่า 163.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 6.56 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ. 2521 ค่าดัชนีการผลิตในปี พ.ศ.2517 อยู่ที่ระดับ 114.1 หรือคิดเป็นมูลค่า 143.4 ล้านบาท และมีการเพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง คงจะพบว่าดัชนีการผลิตอยู่ที่ระดับ 130.4 ในปี พ.ศ.2521 การผลิตในสาขานี้ได้แก่ การเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็ด และไก่

1.3 การป่าไม้ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ใน พ.ศ.2521 จำนวน 128 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.32 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด คำนีการผลิตในปี พ.ศ. 2517 อยู่ที่ระดับ 114.1 หรือคิดเป็นมูลค่า 102.7 ล้านบาท และเพิ่มเป็นคำนีการผลิตที่ระดับ 120.0 ในปี พ.ศ.2521 ซึ่งจะเห็นว่ามีการเพิ่มอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ที่สำคัญไ้แก่ ไม้สักและไม้กระยาเลย

1.4 การประมง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ใน พ.ศ.2521 เพียง 1.2 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.06 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด คำนีการผลิตอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปีฐาน กล่าวคือในปี พ.ศ.2517 มีคำนีการผลิตที่ระดับ 46.2 หรือคิดเป็นมูลค่า 1.2 ล้านบาท และในปี พ.ศ.2521 มีคำนีการผลิตที่ระดับ 61.5 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประมงที่อาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ไม่พอเพียงต่อการบริโภคภายในจังหวัด

2. สาขาเหมืองแร่และขอยหิน จังหวัดลำปางมีสินแร่ต่าง ๆ ประมาณ 20 ชนิด แต่ได้รับประทานบัตรให้ทำเหมืองประมาณ 10 ชนิด ผลิตภัณฑ์จังหวัดสาขาเหมืองแร่ใน พ.ศ.2521 มีมูลค่า 35.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.41 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดทั้งหมด ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ.2517 ที่มีคำนีการผลิตอยู่ที่ระดับ 114.4 หรือคิดเป็นมูลค่า 51.5 ล้านบาท และมีคำนีการผลิตใน พ.ศ.2521 ที่ระดับ 78.4 การทำเหมืองแร่ส่วนใหญ่เป็นการผลิตลิกไนท์เพื่อใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า ส่วนเหมืองแร่ประเภทอื่น ๆ ที่มีราคาสูง แม้ว่าจะมีการสำรวจพบว่ามีปริมาณมากพอที่จะทำเหมืองได้ แต่เป็นแหล่งแร่ที่อยู่บนภูเขา อยู่ในเขตป่าสงวนและป่าคนนำล่าหาร จึงทำให้การผลิตแร่ประเภทอื่น ๆ ยังอยู่ในปริมาณต่ำ

3. สาขาอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมใน พ.ศ.2517 มีมูลค่า 197.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.99 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และเพิ่มเป็น 296.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.86 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ซึ่งการเพิ่มขึ้นของมูลค่าภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดลำปาง เป็นการเพิ่มทางคานโรงสีข้าว

โรงอบใบยาสูบ โรงงานอาหารสัตว์ โรงงานอาหารกระป๋อง โรงงานเครื่องปั้นดินเผา โรงงานแปรรูปไม้และทำผลิตภัณฑ์จากไม้ เป็นต้น ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทั้งจะสังเกตได้จากดัชนีการผลิตในปี พ.ศ.2517 อยู่ที่ระดับ 119.8 และเพิ่มขึ้นเป็นระดับ 179.4 ในปี พ.ศ.2521

4. สาขาการไฟฟ้าและน้ำประปา เมื่อปี พ.ศ.2517 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขานี้ 7.2 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.36 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในอันดับสุดท้ายและมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2521 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขานี้ 55.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.21 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และเพิ่มพละกำลังเป็นอันดับรองสุดท้าย ทั้งจะสังเกตได้จากดัชนีการผลิตในปี พ.ศ.2517 อยู่ที่ระดับ 114.3 และเปลี่ยนเป็นระดับ 874.6 ในปี พ.ศ.2521

5. สาขาการก่อสร้าง การก่อสร้างเริ่มมีการขยายตัวสูงมากขึ้นในระยะหลังนี้ แม้ว่าจะมีสัดส่วนของผลิตภัณฑ์จังหวัดในอัตราที่ไม่สูงมากนัก กล่าวคือมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการก่อสร้างในปี พ.ศ.2517 มีมูลค่า 54.8 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.77 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และเพิ่มเป็น 123.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 4.94 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดในปี พ.ศ.2521 และถ้าพิจารณาจากค่าของดัชนีการผลิตในปี พ.ศ.2517 มีค่าดัชนีการผลิตที่ระดับ 73.1 และเพิ่มเป็นระดับ 165.4 ในปี พ.ศ.2521

6. สาขาการค้าส่งและค้าปลีก มูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขานี้มีความสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง เป็นอันดับที่สอง รองจากสาขาเกษตรกรรม ถึงแม้ว่าจะมีการขยายตัวในอัตราที่ลดลงก็ตาม ย่อมแสดงให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดลำปาง กล่าวคือ นอกจากจะมีฐานทางการค้าเกษตรกรรมแล้วยังมีฐานทางการค้าอีกควบคู่ มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้าส่งค้าปลีก ในปี พ.ศ.2517 มีมูลค่า 433.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 21.90 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และเพิ่มเป็น 500.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ

20.03 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดในปี พ.ศ.2521 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง แต่ถาพิจาณาจากค่าดัชนีการผลิของสาขานี้จะชี้ให้เห็นว่าภาวะการผลิตได้เพิ่มขึ้น คือในปี พ.ศ.2521 มีดัชนีการผลิที่ระดับ 104.9 และในปี พ.ศ.2521 เพิ่มขึ้นเป็นระดับ 121.2

7. สาขาการคมนาคมขนส่ง ผลิตภัณฑ์สาขานี้ประกอบด้วย ไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ การขนส่ง มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการคมนาคมขนส่งในปี พ.ศ. 2517 มีมูลค่า 122.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 6.20 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และในปี พ.ศ.2521 มีมูลค่า 195.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 7.81 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ภาวะเศรษฐกิจสาขาการคมนาคมขนส่งมีการขยายตัวค่อนข้างสูง และมีเสถียรภาพ กล่าวคือมีดัชนีการผลิในปี พ.ศ.2517 ที่ระดับ 101.5 และขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถึงระดับ 161.5 ในปี พ.ศ.2521

8. สาขาการธนาคาร การประกันภัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขานี้ มีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์จังหวัดในอัตราที่ค่อนข้างคงที่ คือในปี พ.ศ.2517 มีมูลค่า 39.2 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.98 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และในปี พ.ศ.2521 มีมูลค่า 56.5 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 2.26 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด นอกจากนี้ดัชนีการผลิของสาขานี้ก็แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของมูลค่าในสาขานี้โดยสม่ำเสมอ คือ จะมีค่าดัชนีการผลิระหว่างปี พ.ศ.2507-2521 ทั้งนี้ 93.6, 95.5, 106.9, 128.4 และ 134.8 ตามลำดับ

9. สาขาการบริการ มูลค่าของผลิตภัณฑ์ในสาขานี้ได้มาจากการศึกษา การแพทย์และอนามัย การบันเทิงและมหรสพ โรงแรมและภัตตาคาร บริการบุคคลต่าง ๆ และเงินบริจาค เป็นต้น เมื่อปี พ.ศ.2517 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขานี้ 191.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.68 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และในปี พ.ศ.2521 มีมูลค่าในสาขานี้ 266.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 10.67 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ย่อมจะแสดงให้เห็นว่า ภาวะเศรษฐกิจในสาขานี้ขยายตัวเพิ่มขึ้นตามการขยายตัว

ของภาวะเศรษฐกิจรวมของจังหวัดในท่านอง เกี่ยวกับถ้าพิจารณาจากดัชนีการผลิตร
ของสาขาบริการในปี พ.ศ.2517 อยู่ที่ระดับ 93.0 และในปี พ.ศ.2521 อยู่ที่
ระดับ 129.3 ซึ่งเป็นการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

10. สาขาการบริหารราชการและการป้องกันประเทศ มูลค่าของ
ผลิตภัณฑ์ในสาขาการบริหารและป้องกันประเทศ มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ แต่
สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์จังหวัดอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างคงที่ กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2517
มูลค่าในสาขานี้ 93.0 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 4.70 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดและ
ในปี พ.ศ.2521 มีมูลค่า 125.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 5.01 ของผลิตภัณฑ์
จังหวัด การขยายตัวของมูลค่าเพิ่มจึงมีความมั่นคง คงจะเห็นได้จากดัชนีการผลิต
ในปี พ.ศ.2517 อยู่ที่ระดับ 106.9 และเพิ่มเป็นระดับ 143.7 ในปี พ.ศ.2521

11. สาขาที่อยู่อาศัย เป็นสาขาที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่ำที่สุด และมีการ
ขยายตัวในอัตราที่ต่ำ กล่าวคือในปี พ.ศ.2517 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 21.5 ล้านบาท
หรือคิดเป็นร้อยละ 1.09 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และในปี พ.ศ.2521 มีมูลค่า 23.8
ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.95 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ถ้าพิจารณาจากดัชนีการผลิต
สาขาที่อยู่อาศัยก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำ คือในปี พ.ศ.2517 มีดัชนีการผลิต
ที่ระดับ 103.4 และเพิ่มเป็นระดับ 118.4 ในปี พ.ศ.2521

4. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสาขาการผลิต

ในการศึกษาเศรษฐกิจของจังหวัดลำปางนี้จำเป็นต้องศึกษา
ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาขาต่าง ๆ นอกเหนือจากการศึกษาถึงความสำคัญของแต่ละ
สาขาแล้ว เพราะกระบวนการผลิตของแต่ละสาขาเศรษฐกิจนั้นต้องอาศัยปัจจัยการ
ผลิตซึ่งเป็นผลผลิตของสาขาอื่น ๆ เช่น การผลิตในสาขาการเกษตรกรรม ต้องใช้
ผลผลิตของสาขาอุตสาหกรรม ไท่แก๊ เครื่องจักร เครื่องยนต์และปุ๋ยเคมี เป็นต้น ใน
ท่านองเดียวกัน กระบวนการผลิตในสาขาอุตสาหกรรมก็ต้องใช้ผลผลิตจากสาขาอื่น ๆ
ด้วย การที่กระบวนการผลิตในสาขาต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนี้ จึงจำเป็น

ที่จะต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์กันในรูปของโครงสร้างการผลิต เพื่อพิจารณาถึง การกระจายผลผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของสาขานั้น ๆ ควบ

การศึกษาโครงสร้างการผลิตดังกล่าวสามารถทำได้โดยการสร้างเป็น ตารางปัจจัยและผลผลิต (Input-Output Table) ซึ่งตารางนี้ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการผลิต นั่นคือ การผลิตในสาขาหนึ่งนั้นจะใช้ปัจจัยการผลิตที่นำมาจาก สาขาใดเป็นปริมาณเท่าใด นอกจากนี้ยังต้องการทราบข้อมูลการกระจายผลผลิต ควบว่า กระจายไปสู่สาขาใดบ้างในระบบเศรษฐกิจ และเป็นปริมาณเท่าใด ตารางปัจจัย-ผลผลิตดังกล่าว เมื่อพิจารณาตามแนวตั้ง (column) จะแสดงถึง การใช้ปัจจัยการผลิตที่นำมาจากสาขาอื่น ๆ และภายในสาขาเป็นปริมาณเท่าใด

ดังนั้นการศึกษความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจในโครงสร้าง เศรษฐกิจของ จังหวัดลำปาง จึงสร้างตารางปัจจัย-ผลผลิตขึ้นมา (ตารางที่ 13) โดยการแจกแจงระบบ เศรษฐกิจของจังหวัดลำปางออกเป็น 14 สาขา ตามมาตรฐานของสภาพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

1. สาขาสีกรรมา
2. สาขาปศุสัตว์
3. สาขาป่าไม้
4. สาขาประมง
5. สาขาเหมืองแร่และขอยหิน
6. สาขาอุตสาหกรรม
7. สาขาการไฟฟ้าและประปา
8. สาขาการก่อสร้าง

สร้างตารางตามตัวอย่างของประเทศไทย ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ
ไทยและญี่ปุ่น

9. สาขาการค้าส่ง-ค้าปลีก
10. สาขาการคมนาคมขนส่ง
11. สาขาการธนาคาร
12. สาขาการบริการ
13. สาขาการบริหารและป้องกันประเทศ
14. สาขาที่อยู่อาศัย

จากตารางที่ 13 ถ้าพิจารณาตามแนวนอนจะเป็นมูลค่าการเคลื่อนย้าย
ผลผลิตรวม (Total gross Output) ของแต่ละสาขาการผลิต เช่น สาขาที่ 6
สาขาอุตสาหกรรม ทำการผลิตสินค้าในปี พ.ศ. 2522 ใ้รวมมูลค่า 560.62 ล้าน
บาท ซึ่งผลผลิตจำนวนนี้กระจายไปยังสาขาต่าง ๆ ยกเว้นสาขาที่ 13 คิดเป็นมูล-
ค่า 41.55, 92.60, 1.53, 0.57, 3.37, 25.13, 7.85, 59.32, 7.59
35.88, 2.29, 5.53 และ 157.04 ล้านบาท ตามลำดับ รวมเป็นมูลค่า 440.
26 ล้านบาท ส่วนที่เหลือจากการใช้ในการผลิตประมาณ 120.37 ล้านบาท จะถูก
ใช้ไปในการบริโภค การลงทุน เป็นมูลค่า 261.15 และ 84.80 ล้านบาท ซึ่งไม่
พอเพียงกับความต้องการจึงมีการส่งสินค้าอุตสาหกรรมจากที่อื่นเข้ามา เป็นมูลค่า
225.58 ล้านบาท ถ้าพิจารณารายงัดกล่าวตามแนวตั้งจะเห็นว่าสาขาที่ 6 หรือ
สาขาอุตสาหกรรมได้ใช้ปัจจัยการผลิตเป็นมูลค่า 241.39 ล้านบาท โดยนำมาจาก
สาขาต่าง ๆ ยกเว้นสาขาที่ 8 และสาขาที่ 13 คิดเป็นมูลค่าของปัจจัยการผลิต
สาขาต่าง ๆ ดังนี้ 91.64, 38.11, 11.81, 0.17, 11.02, 25.13, 6.01,
21.59, 12.42, 3.53, 1.86, และ 18.10 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนที่เหลือ
320.80 ล้านบาท รวมไว้เป็นส่วนของมูลค่าเพิ่ม (Value Added) เช่น ค่า
จ้างแรงงาน ค่าเสื่อมราคา ค่าไร และภาษี เป็นต้น

มูลค่ารวมของสาขาต่าง ๆ ที่แสดงไว้นี้ เป็นส่วนเกี่ยวกับมูลค่าในผลิต
ภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดที่สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประมาณการเอาไว้

ตารางที่ 13 แสดง ปริมาณการบริโภคและการกระจายของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ พ.ศ. 2522

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	Inter- mediate Demand	Final Demand	Con- sump- tion	Invest- ment	Export	Import	Total Output	
1.	18.00	38.84	0.17	-	-	91.64	-	-	-	-	-	1.33	-	-	149.98	519.25	423.61	30.20	57.44	-	669.25	
2.	1.61	56.97	-	-	-	38.11	-	-	-	-	-	0.51	-	-	97.20	304.87	210.60	14.70	79.57	-	402.07	
3.	-	-	-	-	-	11.81	-	-	-	-	-	-	-	-	11.81	106.65	28.58	5.60	72.47	-	118.46	
4.	-	0.28	-	0.01	-	0.17	-	-	-	-	-	-	-	-	0.46	2.29	70.53	0.20	-	68.44	2.75	
5.	-	0.04	-	-	-	11.02	-	14.82	-	-	-	-	-	-	25.88	19.34	15.94	5.60	-	2.20	45.22	
6.	41.55	92.60	1.53	0.57	3.37	25.13	7.85	59.32	7.59	35.88	2.29	5.53	-	157.04	440.26	120.37	261.15	84.80	-	226.58	560.62	
7.	-	-	-	-	0.08	6.01	2.45	0.39	3.47	0.25	0.16	1.71	-	2.62	17.34	71.15	41.41	14.38	15.36	-	88.49	
8.	-	-	-	-	-	-	0.20	-	-	-	0.15	-	-	-	0.35	230.37	-	230.37	-	-	230.72	
9.	29.31	26.26	0.39	0.22	1.97	21.59	1.89	10.04	1.35	9.49	0.06	1.50	-	5.45	109.52	533.05	377.79	68.00	87.26	-	642.57	
10.	4.22	12.30	0.14	0.05	0.28	12.42	0.68	5.43	0.58	2.95	0.49	1.29	-	0.85	41.67	236.84	142.38	47.00	47.46	-	278.61	
11.	1.00	0.60	0.17	0.01	0.43	3.53	1.76	2.61	40.84	0.81	1.57	4.47	-	24.43	82.14	-14.64	36.77	9.50	-	60.91	67.50	
12.	-	-	0.60	0.40	0.22	1.86	0.20	-	33.06	-	0.66	11.22	-	67.47	115.26	225.59	176.33	44.70	5.16	-	340.85	
13.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	132.40	113.90	18.50	-	-	132.40	
14.	7.83	3.58	4.36	0.15	2.20	18.10	1.65	2.42	22.00	19.36	2.56	32.48	-	-	122.49	159.91	158.51	1.40	-	-	282.40	
Inter- mediate Input	103.33	237.47	7.36	1.05	8.35	241.39	22.68	95.03	108.89	68.74	7.94	60.04	-	238.00								
Value Added	565.90	170.60	111.10	1.70	36.67	319.23	65.81	135.69	533.68	209.77	59.56	280.81	132.40	24.40	2,622.82							
Total Input	669.23	402.07	118.46	2.75	45.22	560.62	88.49	230.72	642.57	278.51	67.50	340.85	132.40	282.40	3,861.79							3,861.79

ที่มา ภาวะเศรษฐกิจการเงินและการธนาคารจังหวัดลำปาง
ฝ่ายวางแผนและพัฒนา ธนาคารทหารไทย พ.ศ. 2523

และมูลค่าปัจจัยการผลิต (Total input) จะมีค่าเท่ากับผลผลิตรวม (Total output) ของแต่ละสาขาการผลิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติของตารางปัจจัย-ผลผลิตนี้ จากตารางที่ 13 สามารถสรุปการ เคลื่อนย้ายผลผลิตตามแนวนอนที่แสดงถึงอัตราส่วนการ เคลื่อนย้ายผลผลิตในแต่ละสาขาโดยแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการใช้ผลผลิตเพื่อเป็นปัจจัยในการผลิต (Intermediate Demand) และส่วนที่เป็นการใช้ผลผลิตเพื่อการบริโภค (Final Demand) ซึ่งประกอบด้วย การบริโภค การลงทุน การส่งออกและการนำเข้า (ตารางที่ 14) จาก 2 ส่วนดังกล่าว หากเรามองเห็นภาพกว้าง ๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ผลผลิตเพื่อเป็นปัจจัยการผลิตกับการใช้ผลผลิตเพื่อการบริโภค ประมาณร้อยละ 31.40 และ 68.60 ของผลผลิตทั้งหมด ตามลำดับในจำนวนนี้เป็นการบริโภคร้อยละ 53.24 การลงทุน การส่งออก และการนำเข้าร้อยละ 15.06, 9.44 และ 9.21 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการบริโภคและการใช้ผลผลิตเพื่อ เป็นปัจจัยการผลิต มีความสำคัญต่อระบบ เศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง

จากตารางที่ 13 ซึ่งแสดงปัจจัยและผลผลิต สามารถที่จะสร้างตารางค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัย-ผลผลิต (Input-Output Coefficient)¹ คุณสมบัติของตารางนี้ เมื่อคูณตามแนวกิ่งแต่ละแนวจะทราบได้ว่าต้นทุนการผลิตของสาขาในจำนวน 1 หน่วยใช้ไปเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตจากสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนเท่าใดหรือกล่าวได้ว่าในการผลิตสินค้าสาขาหนึ่ง เป็นมูลค่า 1 หน่วย ต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาต่าง ๆ เป็นมูลค่าเท่าใด (ตารางที่ 15)

จากตารางที่ 13 เราได้ทราบถึงระบบการกระจายผลผลิต และการใช้ปัจจัยการผลิตของสาขาต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง แต่ในสภาพ

---

¹ ตารางค่าสัมประสิทธิ์ได้จากการ เอามูลค่าปัจจัยการผลิตแต่ละสาขาคตามแนวกิ่ง เป็นตัวคั่งหารด้วยปัจจัยการผลิตทั้งหมดของแต่ละสาขา

ตารางที่ 14 แสดงอัตราส่วนของการเคลื่อนย้ายผลผลิตแต่ละสาขา

พ.ศ. 2522

หน่วย : ร้อยละ

สาขาที่ (1)	Intermediate Demand (2)	Final Demand					ผลผลิต (8) = (2) + (7)
		การบริโภค (3)	การลงทุน (4)	ส่งออก (5)	นำเข้า (6)	รวม (7)	
1	22.41	63.30	5.71	8.58	-	77.59	100
2	24.17	53.38	3.66	19.79	-	75.83	100
3	9.97	24.13	4.73	61.18	-	90.03	100
4	16.73	25.65	7.27	-	24.81	83.27	100
5	57.23	35.35	12.38	-	4.86	42.77	100
6	78.53	46.58	15.13	-	40.24	21.47	100
7	19.57	46.80	16.25	17.38	-	80.43	100
8	0.15	-	99.85	-	-	99.85	100
9	17.04	58.79	10.58	13.58	-	82.96	100
10	14.96	51.12	16.88	17.04	-	85.04	100
11	121.69	54.47	14.07	-	90.24	-21.69	100
12	33.32	51.73	12.94	1.51	-	66.18	100
13	-	86.03	13.97	-	-	100.00	100
14	43.37	56.13	0.49	-	-	56.63	100
เฉลี่ย	31.40	53.24	15.06	9.44	9.21	68.60	100

ตารางที่ 15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัย-ผลผลิตของจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2522

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	.0269	.0966	.0014	-	-	.1635	-	-	-	-	-	.0039	-	-
2	.0024	.1417	-	-	-	.0680	-	-	-	-	-	.0015	-	-
3	-	-	-	-	-	.0211	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	.0007	-	.0036	-	.0003	-	-	-	-	-	-	-	-
5	-	.0001	-	-	-	.0197	-	.0642	-	-	-	-	-	-
6	.0621	.2303	.0129	.2072	.0745	.0448	.0887	.2571	.0118	.1288	.0339	.0162	-	.5561
7	-	-	-	-	.0018	.0107	.0277	.0017	.0054	.0009	.0024	.0050	-	.0100
8	-	-	-	-	-	-	.0023	-	-	-	.0022	-	-	-
9	.0438	.0653	.0033	.0800	.0436	.0385	.0214	.0435	.0021	.0341	.0009	.0044	-	.0193
10	.0063	.0306	.0012	.0182	.0062	.0222	.0078	.0235	.0009	.0106	.0073	.0038	-	.0030
11	.0015	.0014	.0036	.0095	.0095	.0063	.0199	.0113	.0635	.0029	.0233	.0131	-	.0865
12	-	-	.0051	.0145	.0049	.0033	.0023	-	.0514	-	.0098	.0329	-	.2387
13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	.0117	.0089	.0368	.0545	.0486	.0323	.0864	.0105	.0342	.0659	.0379	.0955	-	-

ตารางนี้แสดงถึงอัตราส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาต่าง ๆ (พิจารณาตามแถวตั้ง) และการกระจายผลผลิตไปยังสาขาต่าง ๆ (พิจารณาตามแถวนอน) เช่นสาขาที่ 6 (พิจารณาตามแถวนอนที่ 6) จะกระจายผลผลิตไปให้สาขาต่าง ๆ ยกเว้นสาขาที่ 13 เป็นอัตราส่วนต่าง ๆ กัน (ถ้าพิจารณาตามแถวตั้งที่ 6) สาขาที่ 6 จะนำผลผลิตจากสาขาต่าง ๆ มาใช้เป็นปัจจัยการผลิตยกเว้นสาขาที่ 8 และสาขาที่ 13

ที่เป็นจริงแล้วจะมีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบ กล่าวคือ เมื่อผลผลิตในสาขาใดสาขาหนึ่งเพิ่มขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อไปยังสาขาต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น การขยายตัวของการบริโภคสินค้าสาขาที่ 6 เพิ่มขึ้น ดังนั้นการผลิตสาขาที่ 6 จะต้องสนองตอบอุปสงค์โดยตรงสินค้าทางหนึ่งและจะต้องผลิตสินค้าสนองตอบอุปสงค์ทางอ้อมต่อสินค้าทั้งกล่าวอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งผลกระทบในทางอ้อมนี้ก็คือ การเพิ่มการผลิตในสาขาที่ 6 จะต้องอาศัยปัจจัยการผลิตจากสาขาอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้สาขาการผลิตอื่น ๆ ต้องทำการผลิตเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาต่าง ๆ มาทำการผลิตเช่นเดียวกัน อันเป็นผลให้สาขาต่าง ๆ ขยายการผลิตเพิ่มขึ้น ลักษณะการเกี่ยวโยงเช่นนี้สามารถแสดงโดยการสร้างตารางแบบ Inversion Matrix¹ (ตารางที่ 16) โดยอาศัยตารางค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัย-ผลผลิต จากตารางที่ 16 นี้สามารถหาค่าโดยประมาณของอิทธิพลการรองรับและการต่อเนื่องการผลิต (Backward and Forward Linkage Effect) กล่าวคืออิทธิพลการรองรับการผลิต (Backward Linkage Effect) จะแสดงถึงผลของการขยายตัวทางการผลิตของสาขาใดสาขาหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อสาขาอื่นโดยการนำเอาผลผลิตของสาขาอื่นมาเป็นปัจจัยการผลิต สาขาการผลิตใดมีค่าดัชนีสูงย่อมแสดงว่าสาขานั้นมีอิทธิพลการรองรับการผลิตต่อสาขาอื่น ๆ สูง ในทำนองเดียวกันอิทธิพลต่อเนื่องทางการผลิต (Forward Linkage Effect) จะแสดงถึงความไวในการปรับตัวทางการผลิตของแต่ละสาขาที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ในแต่ละสาขาการผลิต สาขาที่มีค่าดัชนีสูงก็แสดงถึงอิทธิพลของสาขานั้น ๆ ที่สามารถปรับตัวได้สูงกว่าสาขาที่มีค่าดัชนีต่ำ ผลรวมของอิทธิพลทั้งสองทางจะแสดงถึงค่าผลกระทบรวมหรืออิทธิพลรวมของแต่ละสาขาทั้งทางตรงและทางอ้อม (ตารางที่ 17)

¹ เป็นแนวความคิดของนาย Leontief เพื่อจะศึกษาว่าการเพิ่มของอุปสงค์ในสาขาใด 1 หน่วย จะมีผลทางตรงและทางอ้อมต่อสาขาต่าง ๆ อย่างไร

ตารางที่ 16 แสดงค่าผกผันของปัจจัยและผลผลิตของจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2522

(Leontief Inverse Matrix of Lampang, 1979)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	1.0425	0.1731	0.0084	0.0490	0.0210	0.1963	0.0289	0.0543	0.0082	0.0340	0.0119	0.0196	-	0.1154
2	0.0095	1.1914	0.0032	0.0222	0.0095	0.0889	0.0131	0.0246	0.0037	0.0154	0.0054	0.0087	-	0.0523
3	0.0017	0.0069	1.0006	0.0058	0.0025	0.0235	0.0034	0.0065	0.0010	0.0041	0.0014	0.0018	-	0.0137
4	-	0.0009	-	1.0013	-	0.0004	0.0001	0.0001	-	0.0001	-	-	-	0.0002
5	0.0016	0.0085	0.0008	0.0055	1.0023	0.0219	0.0034	0.0703	0.0009	0.0038	0.0015	0.0017	-	0.0128
6	0.0832	0.3269	0.0394	0.2783	0.1194	0.1183	0.1638	0.3095	0.0454	0.1933	0.0675	0.0864	-	0.6515
7	0.0014	0.0047	0.0010	0.0056	0.0037	0.0133	1.0316	0.0071	0.0071	0.0043	0.0039	0.0076	-	0.0200
8	-	-	-	0.0001	0.0001	0.0001	0.0024	1.0001	0.0002	-	0.0023	0.0001	-	0.0003
9	0.0504	0.1009	0.0084	0.0972	0.0515	0.0609	0.0332	0.0645	1.0060	0.0487	0.0060	0.0120	-	0.0571
10	0.0090	0.0457	0.0025	0.0275	0.0090	0.0296	0.0130	0.0326	0.0031	1.0163	0.0097	0.0070	-	0.0222
11	0.0071	0.0136	0.0059	0.0169	0.0193	0.0147	0.0333	0.0212	0.0707	0.0148	1.0289	0.0251	-	0.1049
12	0.0078	0.0148	0.0158	0.0409	0.0230	0.0195	0.0301	0.0130	0.0657	0.0237	0.0219	1.0616	-	0.2678
13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.000	-
14	0.0183	0.0327	0.0405	0.0761	0.0587	0.0487	0.1009	0.0320	0.0458	0.0825	0.0448	0.1068	-	1.0586

ตารางที่ 17 แสดงดัชนีค่าอิทธิพลการรองรับและการต่อ เนื่องทางการผลิต

เศรษฐกิจสาขา	Backward Linkage	อันดับที่	Forward Linkage	อันดับที่	Total Linkage	อันดับที่
1	.8388	11	1.1998	2	2.0386	4
2	1.3056	2	.9855	6	2.2911	3
3	.7655	13	.7304	11	1.4959	13
4	1.1070	5	.6827	13	1.7897	9
5	.8991	9	.7712	9	1.6703	12
6	1.1136	3	2.3707	1	3.4843	1
7	.9918	6	.7557	10	1.7475	11
8	1.1127	4	.6845	12	1.7972	8
9	.8561	10	1.0841	5	1.9402	6
10	.9794	7	.8359	8	1.8153	7
11	.8203	12	.9368	7	1.7571	10
12	.9110	8	1.0927	4	2.0037	5
13	.6806	14	.6806	14	2.0037	14
14	1.6178	1	1.1887	3	2.8065	2

5. การผลิตและการใช้จ่ายการผลิตของจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2522

ผลผลิตรวมของจังหวัดลำปาง (Gross Output) พ.ศ. 2522 มีมูลค่าประมาณ 3,864.85 ล้านบาท สาขาสถิกรวมทำการผลิตโคมุลค่าสูงสุด 669.23 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.32 ของผลผลิตรวม รองลงมาได้แก่สาขาการคาสงคอปสิค สาขาอุตสาหกรรม สาขาปศุสัตว์ สาขาบริการและอื่น ๆ ดังแสดงลำดับความสำคัญในตารางที่ 18 จะพบว่า สาขาที่มีความสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดลำปางได้แก่ 5 สาขาแรก ซึ่งมีมูลค่าผลผลิตรวมกัน 2,615.44 ล้านบาท หรือร้อยละ 67.67 ของผลผลิตรวมทั้งจังหวัด การวิเคราะห์โดยมองผลผลิตรวมนี้ทำให้ลำดับความสำคัญบางสาขาเปลี่ยนแปลงไปจากที่โคศึกษาไว้เบื้องต้น แต่ก็มิได้ทำให้ภาพโดยทั่วไปของการผลิตผิดไป กล่าวคือ สาขาที่สำคัญเมื่อมองในค่านมุลค่าเพิ่มและค่านผลผลิตก็ยังคงไปค้วยกันโค

สำหรับสาขาอุตสาหกรรม จากการศึกษาตารางที่ 13 ถึงตารางที่ 17 ทำให้ทราบว่าค่าใช้จ่ายการผลิตของสาขาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่โคจากสาขาสถิกรวมประมาณร้อยละ 37.76 รองลงมาคือ สาขาปศุสัตว์ อุตสาหกรรมอื่น ๆ สาขาการคาสงคอปสิค ร้อยละ 15.79, 10.41 และ 8.94 ตามลำดับส่วนการกระจายผลผลิตของสาขาอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ใช้เพื่อเป็นปัจจัยการผลิตในสาขาต่าง ๆ (Intermediate Demand) ร้อยละ 78.53 ของผลผลิตทั้งหมด และใช้ในการบริโภค การลงทุน (Final Demand) ร้อยละ 21.47 (แผนภูมิที่ 3) อิทธิพลการรองรับและการต่อเนื่องทางการผลิตของสาขาอุตสาหกรรมมีค่าดัชนีการรองรับการผลิตสูง เป็นอันดับที่ 3 รองจากสาขาที่อยู่อาศัย และสาขาปศุสัตว์ และมีค่าดัชนีการต่อเนื่องทางการผลิต เป็นอันดับที่ 1 เมื่อรวมค่าดัชนีทั้งสองแล้ว จะทำให้สาขาอุตสาหกรรมมีค่าดัชนีสูง เป็นอันดับที่ 1 ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของสาขาอุตสาหกรรมที่มีต่อเศรษฐกิจส่วนรวมของจังหวัดลำปาง

ตารางที่ 18 แสดงมูลค่ารวม (Gross Output) ของแต่ละสาขาปี
พ.ศ. 2522

ลำดับที่	สาขา	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ร้อยละ
1	การกลั่นกรอง	669.23	17.32
2	การค้าส่ง-ค้าปลีก	642.57	16.63
3	การอุตสาหกรรม	560.62	14.52
4	การปลูสัตว์	402.07	10.40
5	การบริการ	340.85	8.82
6	ที่อยู่อาศัย	282.40	7.31
7	การคมนาคมขนส่ง	278.51	7.22
8	การก่อสร้าง	230.72	5.97
9	การบริหารและการป้องกัน	132.40	3.44
10	การป่าไม้	118.46	3.08
11	การไฟฟ้าและน้ำประปา	88.49	2.30
12	การธนาคาร	67.50	1.75
13	การเหมืองแร่	45.22	1.17
14	การประมง	2.75	0.07
	รวม	3,864.85	100.00

แผนภูมิที่ 3

โครงสร้างการใช้ปัจจัยการผลิตและการกระจายผลผลิตสาขาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง

